

Anbragte børn og unge med autisme

Hovedresultater

Hovedresultater

Undersøgelsens baggrund og formål

Opgørelser har vist, at børn og unge med autisme noget hyppigere bliver anbragt uden for hjemmet (6 pct.) end andre børn og unge i Danmark (1 pct.). Man kender ikke baggrunden for den forskel. Kan det skyldes, at børn og unge med autisme oftere har et støttebehov, der gør en anbringelse nødvendig? At det stiller særlige krav til forældre og andre familiemedlemmer at have et hjemmeboende barn med autisme? At kommunerne mangler viden og andre ressourcer for at hjælpe børnene, mens de er derhjemme? Eller kan det skyldes, at børnenes autistiske træk og mistrivsel i skolen bliver mistolket som bekymrende adfærd eller manglende forældreevner? Det er nogle af de spørgsmål, som denne undersøgelse belyser på baggrund af interviews med forældre, kommunale rådgivere og sagsakter fra kommunerne, der beskriver tiden op til anbringelsen af et barn eller en ung med autisme.

Forskellige grupperinger af anbragte børn og unge med autisme

Børn og unge med autisme, som bliver anbragt uden for hjemmet, kan ikke skæres over en kam. Undersøgelsen identificerer fire grupperinger, hvis forløb op til anbringelsen tegner sig forskelligt.

Det ufrivilligt anbragte barn

Det er typisk for '*Det ufrivilligt anbragte barn*', at der er psykosociale udfordringer hos forældrene, fx manglende overskud til at varetage omsorgen for børnene, psykiske lidelser eller andre former for funktionsnedsættelser, problemer med misbrug, uarbejdsdygtighed eller skrøbelige familiekonstellationer. Barnet får typisk en sag i kommunen på et ret tidligt tidspunkt i tilværelsen, og herefter går der ofte nogle år, inden det bliver udredt og senere anbragt.

Forældrenes relation til kommunen er ofte præget af mistillid og frustration. De oplever at kæmpe en ulige kamp mod et system, som ikke informerer tilstrækkeligt, og som ikke har fyldestgørende viden og forståelse for autisme. Det fører efter forældrenes opfattelse til misforståelser af barnets udfordringer og til en fejlsvurdering af forældreevnerne, som giver nogle forældre en følelse af at blive overvåget snarere

end støttet. Børnene bliver ofte anbragt uden forældrenes samtykke, eller forældrene samtykker dertil under pres. De mener, at anbringelsen af barnet kunne være undgået med de rette indsatser, og vurderer ikke, at anbringelsen har en positiv virkning på barnets trivsel.

Det tidligt diagnosticerede barn med omfattende støttebehov

Forældre og fagpersoner omkring '*Det tidligt diagnosticerede barn*' får typisk tidligt blik for, at det adskiller sig fra andre børn. De autismerelaterede udfordringer viser sig allerede i de første leveår, hvor barnet udredes. Børnene er ikke alderssvarende socialt, motorisk og sprogligt og interagerer kun nødtigt med andre børn og voksne. Nogle børn er udadreagerende, og nogle gentager de samme adfærdsmønstre, fx ved at slå hovedet ned i gulvet. De omfattende udfordringer betyder, at forældrene er nødt til at være konstant opmærksomme på barnets færden, så det ikke skader andre eller sig selv. Barnets udfordringer og mistrivsel påvirker også forældre og søskendes trivsel negativt, på trods af at kommunen har iværksat støtteophold for familien. I de fleste tilfælde bliver børnene anbragt på et børne- og ungehjem med forældrenes samtykke, typisk i 5-9-årsalderen.

Forældrene beskriver samarbejdet med de sociale myndigheder som konstruktivt, og i de fleste tilfælde mener de også, at anbringelsen har en positiv indvirkning på barnet, der udvikler sig og falder til ro. Det er imidlertid afgørende for den positive udvikling, at anbringelsesstedet har autismespecifik viden. Efter anbringelsen får familien også mere ro, og særligt søskende får mere plads til at udvikle sig.

Den udtrættede familie

I '*Den udtrættede familie*' viser udfordringerne sig typisk først ved skolestart. Børnene mistrives i skolen og afreagerer, når de kommer hjem fra skole. Skolevægring følger ofte efter, hvorpå barnet udredes og får en diagnose. Ofte er forældrene ressourcestærke med gode uddannelser og en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet, og de forsøger gennem en længere periode selv at kompensere for barnets udfordringer, fx gennem faste strukturer og støtte i hjemmet. Forløbet forud for kontakten til de sociale myndigheder er imidlertid ikke uden konsekvenser. Barnet er i massiv mistrivsel, søskende får belastningsreaktioner, og forældrene er udmattede – nogle sygemeldes eller fyres fra deres arbejde. Samtidig er familien et blankt lærred, når den endelig henvender sig til kommunens socialafdeling. Både PPR og de sociale myndigheder skal først opbygge en sag og sikre sig, at barnets situation er tilstrækkeligt oplyst, før de kan iværksætte indsatser. Derpå sættes der typisk ind med indsatser på et lavt indsatstrin, hvilket forældrene oplever som formålsløst. De mener gennemgående, at den støtte, som både skole og børne- og familieafdelingen tilbyder, har været utilstrækkelig og forsinket, hvilket i sidste ende er årsagen til, at

barnet må anbringes. Alle undersøgelsens forældre i denne kategori vurderer, at anbringelsen, som forældrene samtykker til, kunne være undgået, hvis der var sat rettidigt ind med det rette støttetiltag.

Den unge til fare for sig selv eller andre

Blandt *'Den unge til fare for sig selv eller andre'* manifesterer udfordringerne sig typisk først omkring puberteten. I undersøgelsen ytrer de unges mistrivsel sig ved udadreagerende eller selvskadende adfærd, og nogle har tillige spiseforstyrrelser, angst eller tegn på psykoser. Nogle unge udøver vold mod forældre og ødelægger fysiske genstande i hjemmet; andre er selvskadende eller selvmordstruede. Familiensituationen er udfordret: Flere forældre sygemeldes, enkelte får førtidspension pga. PTSD. Konfliktniveauet i familierne har igennem længere tid været højt, da forældrene kontakter de sociale myndigheder for at få støtte eller få den unge (akut)anbragt, efter at de har forsøgt at håndtere barnets udfordringer og den pressede familiesituation.

Forældre og sociale myndigheder kan have forskellige opfattelser af behovet for indsatser, og en del forældre mener ikke, at de igangsatte indsatser møder familiens og den unges omfattende udfordringer. Anbringelsen sker på forældrenes foranledning og kan efter deres opfattelse ikke undgås. Ifølge forældrene profiterer de unge af anbringelsen, hvis børne- og ungehjemmet fagligt matcher den unges udfordringer; i andre tilfælde bryder anbringelsen sammen, eller opholdet får karakter af opbevaring.

Samarbejdet mellem forældre og kommunen

Opsummerende efterlader såvel forældreberetninger som sagsakter det indtryk, at undersøgelsens børn og unge har haft et støttebehov, som ofte gør en anbringelse velbegrundet. Undersøgelsen viser, at der er forskellige bevæggrunde til, at en anbringelse bliver nødvendig; bevæggrunde, som ikke altid udelukkende drejer sig om autismen. Det kan være psykosociale problemstillinger i hjemmet, barnets omfattende støttebehov, fordi det også har andre supplerende funktionsnedsættelser (fx udviklingshæmning), forældre, der efterhånden er blevet slidt helt ned, søskende, der mistrives, eller unge med autisme, der pga. mistrivslen bliver meget udadreagerende eller selvskadende.

Forældrenes beretninger efterlader samlet set også indtryk af, at samarbejdet med kommunen i tiden op til anbringelsen ikke altid forløber så gnidningsfrit. Flere faktorer kan bidrage til gnidningerne: For eksempel kan hyppige personaleskift i kommunen forhale sagsbehandlingsprocessen eller resultere i en oplevelse af, at sagen

starter forfra, når en ny rådgiver tager over. Forældrene peger også på, at rådgiverne ikke altid har den fornødne viden om autisme, som de mener er en forudsætning for at udvikle en god samarbejdsrelation. Endelig mener nogle forældre, at der er langt mellem de indsatser, som ville kunne gøre en positiv forskel for barnet. Indtrykket af, at forældre til anbragte børn med autisme ofte er kritiske over for de sociale myndigheder, bliver også bekræftet af en mindre survey, som VIVE har gennemført blandt 87 forældre til anbragte børn, jf. Boks 1.

Boks 1

Udvalgte resultater fra en mindre survey, som VIVE har gennemført blandt 87 forældre til anbragte børn eller unge med autisme

- To tredjedele af forældrene oplyser, at barnet var udredt før anbringelsen
- To tredjedele af forældrene mener ikke, at kommunens hjælp var det, barnet havde behov for
- Tre fjerdedele af forældrene mener ikke, at kommunens sagsbehandlere har nok viden om barnets behov pga. autismen
- En tredjedel af forældrene mener, at anbringelsen i ringe grad eller slet ikke har gavnet barnet
- Mere end 8 ud af 10 forældre oplyser, at barnet blev anbragt med samtykke, og blandt dem skete halvdelen af anbringelserne på forældrenes foranledning.

Kommunerne undergår i disse år en udvikling, som indebærer, at de i forskellig grad specialiserer sig i børn med autisme. For eksempel har nogle kommuner oprettet særlige teams, der behandler disse sager. I denne undersøgelse er kommunernes perspektiv repræsenteret ved at interviewe 11 myndighedsrådgivere og ledere. Ligesom forældrene peger rådgiverne på, at samarbejdet med forældrene kan have været udfordret, men at det er væsentligt, at rådgiverne anerkender forældrenes situation og deres ageren som forældre, og at de som rådgivere har viden om barnets udfordringer og behov.

Ifølge de kommunale informanter er der flere udfordringer forbundet med at støtte børn med autisme: Nogle har erfaret, at tilbud om massiv støtte ikke altid virker; andre peger på, at kommunernes økonomi flere steder spiller ind på, hvad man kan tilbyde målgruppen. Endelig synes det at være en udbredt opfattelse blandt de kommunale informanter, som har deltaget i undersøgelsen, at man i mange tilfælde

ikke sætter ind med tilstrækkelig intensiv hjælp og støtte, fordi man først vil prøve, om mindre indgribende indsatser virker.

Alt i alt indikerer undersøgelsen således, at forældrene og de kommunale repræsentanter deler nogenlunde samme opfattelse af, hvor de væsentlige problemområder befinder sig.

Perspektiver for praksis

På tværs af de forskellige iagttagelser peger undersøgelsen på fire områder, hvor de sociale myndigheder og andre aktører inden for autismeområdet står over for nogle uløste udfordringer i forhold til de anbragte børn og unge og deres familier:

- For det første er der behov for, at de sociale myndigheder anlægger en anerkendende tilgang til forældrene. Nogle forældre oplever, at de bliver mistænkeliggjort og vurderet før anbringelsen, at deres perspektiver overhøres, eller at de bliver presset til at samtykke under anbringelsesprocessen. I forbindelse med en hjemgivelse giver kommunen heller ikke altid klar besked om, hvorfor anbringelsen ophører, og forældrene kan opleve, at det er svært at bede om en begrundelse.
- For det andet efterspørger forældre, at de kommunale rådgivere og andre fagpersoner (fx personalet på anbringelsessteder) har mere autismespecifik viden om, hvordan man bedst støtter børnene og de unge. Det er ikke kun vigtigt for børnene, men også for samarbejdsrelationen mellem familien og de sociale myndigheder.
- For det tredje peger undersøgelsen på, at der i højere grad er behov for rettidige og differentierede indsatser. Det kan fx være i form af et passende skoletilbud for at undgå langvarig skolevægring. Undersøgelsen peger videre på, at nogle familier først kontakter de sociale myndigheder på et sent tidspunkt, hvor barnets mistrivsel er meget udtalt. Derfor er der et opsporingspotentiale blandt fagpersoner omkring familierne, så de i højere grad støttes til at tage rettidig kontakt til kommunen. Endelig peger nogle informanter på, at de indsatser, der gives, ofte ikke er omfattende nok. Man bør derfor starte på et højere trin på den såkaldte indsatsstappe.
- Endelig forekommer der at være behov for, at den offentlige ledelse såvel inden for som på tværs af sektorer afklarer dilemmaer, som knytter sig til målgruppen af børn og unge med autisme. Hvordan skal den enkelte kommune fx balancere principperne mellem 'den mindst indgribende indsats' og 'den rette indsats til rette tid'? Og hvordan stiller det forældrene, hvis den ene faglige

autoritet (fx psykiatrien) har et helt andet perspektiv på, hvad der er den rette støtte til barnet end den anden faglige autoritet (fx skolen)? I undersøgelsen peger nogle rådgivere endelig på, at indsatser til børn og unge med autisme til tider kan kræve kreative og individuelt målrettede indsatser, som går på tværs af barnets hjem og skole. Det fordrer, at særligt skolen og de sociale myndigheder i højere grad samarbejder.

Fakta om undersøgelsen

Undersøgelsen er baseret på en mindre survey blandt 87 forældre til anbragte børn og unge med autisme. Fra denne pulje har 27 forældre deltaget i dybtgående kvalitative interviews, og i 15 cases har vi tillige indhentet den kommunale sag om barnet. Derudover har vi interviewet 11 kommunale rådgivere og ledere og indhentet fem komplekse sager fra VISO, som omhandler rådgivningsforløb om anbragte børn og unge med autisme. Endelig har vi talt med en række fagfolk fra området.

Hovedresultater: Anbragte børn og unge med autisme
VIVE/2025
HR_303083